

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ: Εικοσιοκτώ χρόνια, θύμησες

*Κατερίνα Στυλιανού
παραγωγή Πανασόγια Πρεσ*

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ... Η πόλη που έμεινε κλεισμένη για πάντα στην καρδιά όλων. Μία από τις πιο όμορφες πόλεις της Μεσογείου και όχι μόνο. Η Αμμόχωστος πριν από το 1974 στόλιζε τις νοτιοανατολικές ακτές της Κύπρου. Σήμερα μετατράπηκε σε πόλη φάντασμα που περιμένει τη μέρα της επιστροφής για να δεχθεί πίσω τα παιδιά της...

Όσοι τη γνώρισαν, δεν μπορούν να τη ξεχάσουν γιατί ήταν μια πόλη γεμάτη από ζωή. Ενώ εκείνοι που δεν είχαν την τύχη να τη γνωρί-

σουν... τίποτα δεν είδαν από την Κύπρο μας...

Φέτος κλείνουν 28 ολόκληρα χρόνια μακριά από την Αμμόχωστο και φαίνεται ότι ήταν χθες από την αποφράδα εκείνη μέρα που οι Τούρκοι ολοκλήρωσαν τη συμφορά. Εικοσιεπτά ολόκληρα χρόνια μακριά από τη θαλασσοφίλητη Αμμόχωστο... Εικοσιεπτά ολόκληρα χρόνια, θύμησες...

Η Αμμόχωστος, η πόλη η οποία είναι «χωμένη» στην άμμο, ήταν ξακουστή όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στις

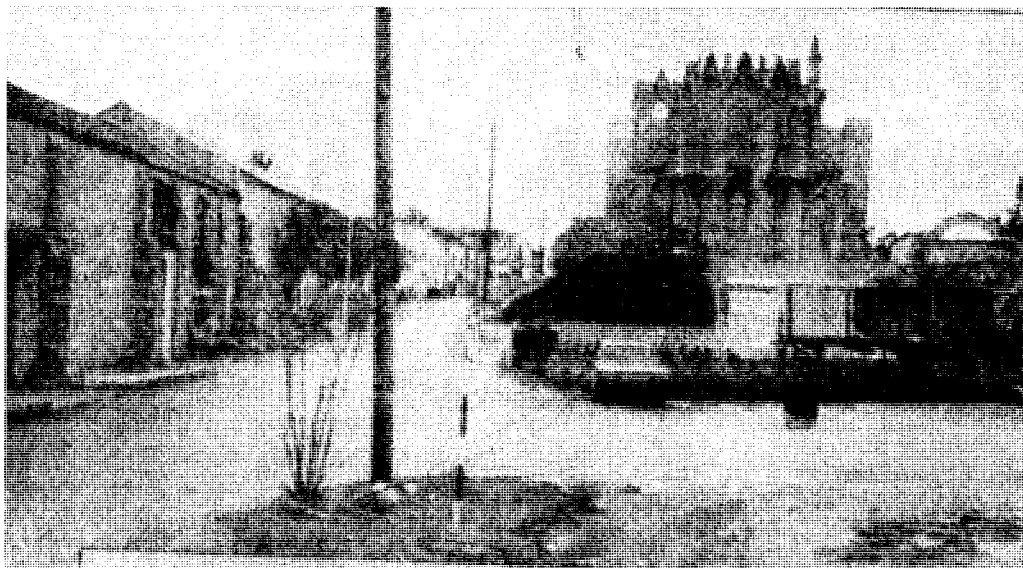

περισσότερες χώρες του κόσμου για την ιστορία, τα μνημεία της και την πανέμορφη ξανθή αμμουδιά της.

Η ιστορία της πανέμορφης αυτής πόλης ξεκινά από το 17ο π.χ. αιώνα με την ίδρυση της Έγκωμης. Έγκωμη, Σαλαμίνα, Αρσινόη, Κωνσταντία, Αμμόχωστος...Μια αδιάκοπη πορεία στο χρόνο 37 αιώνων από τους οποίους οι 33 αιώνες υπήρξαν ελληνικοί.

προς τα ανατολικά. Εκεί ο Τεύκρος, ο υιός του Τελαμώνα, ίδρυσε τη Σαλαμίνα. Η μετακίνηση αυτή συνέπεσε με την τελευταία κάθοδο των Αχαιών εποίκων που συμπλήρωσαν τον εξελληνισμό της περιοχής.

Όμως, οι σεισμοί του 332 και του 342 μ.χ. κατέστρεψαν τη Σαλαμίνα. Ο Αυτοκράτορας Κωνσταντίος βοήθησε τους πολίτες να ανοικοδομήσουν την

Στην Έγκωμη γινόταν κατεργασία χαλκού. Στην πόλη υπήρχε λιμάνι που επικοινωνούσε με τη θάλασσα με πλωτό κανάλι. Το εμπόριο του χαλκού πλούτισε τους εμπόρους της Έγκωμης. Η Έγκωμη σιγά-σιγά παρήκμασε και στις αρχές του 11ου αιώνα π.χ.οι κάτοικοι μετακινήθηκαν

πόλη τους και αυτοί με τη σειρά τους ονόμασαν την πόλη Κωνσταντία. Την περίοδο αυτή έγιναν ανασκαφές όπου έφεραν στο φως αρκετά μνημειακά κτίρια όπως την ευρύχωρη βασιλική του Αγίου Επιφανίου. Επίσης, αποκαλύφθηκε μέρος από τα τείχη της πόλης. Ανοικοδομήθηκαν

δημόσια κτίρια, ενώ έξω από την πόλη κτίστηκε μνημειακή βασιλική αφιερωμένη στον Απόστολο Βαρνάβα. Ωστόσο, οι αραβικές επιδρομές έφεραν καινούργιες συμφορές στην πόλη που το τέλος της πλησίαζε σιγά-σιγά.

Η Αμμόχωστο ιδρύθηκε μετά το 964 μ.χ., όταν ο Νικηφόρος Φωκάς έδωσε από την Κύπρο τους Άραβες. Τότε οι κάτοικοι της Κωνσταντίας μετακινήθηκαν νοτιότερα και εγκαταστάθηκαν στην ερειπωμένη Αρσινόη. Εκεί υπήρχε και λιμάνι.

Κατά τη Φραγκοκρατία, την εποχή που οι Λουζινιανοί αγόρασαν την Κύπρο από το Ριχάρδο, την οχύρωσαν με τείχη και πύργους κατακτώντας έτσι την πόλη. Στην Αμμόχωστο έκτισαν τον καθεδρικό ναό του Αγίου Νικολάου. Μετά το 1261 η Αμμόχωστος κατέκτησε όλη την εμπορική κίνηση της Μεσογείου και ανέβηκε στην κορφή όλων των εμπορικών πόλεων αυτής της θαλάσσιας περιοχής. Η περίοδος αυτή ήταν ο χρυσός αιώνας της Αμμοχώστου.

Όταν οι Βενετοί κατέλαβαν την Κύπρο, οχύρωσαν την Αμμόχωστο γιατί ήταν έντονη η τουρκική απειλή. Η Αμμόχωστος ήταν το τελευταίο προπύργιο ενάντια στους Τούρκους. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας η Αμμόχωστος έγινε μια μικρή και ασήμαντη πόλη. Τότε απαγορεύτηκε η

παραμονή των Ελλήνων μέσα στην πόλη των τειχών και οι κάτοικοι αναγκάστηκαν να εγκατασταθούν στα νότια της πόλης. Αργότερα όμως τους επέτρεψαν να έχουν καταστήματα μέσα στην πόλη των τειχών.

Κατά την Αγγλοκρατία, η Αμμόχωστος χάρις στη φιλοπονία και την ευφυΐα των κατοίκων της, έγινε και πάλι μια σημαντική εμπορική πόλη. Η θέση του λιμανιού βοήθησε ώστε η πόλη της Αμμοχώστου να ασχολείται με το εισαγωγικό και το εξαγωγικό εμπόριο.

Η σύγχρονη πόλη

Το 1960 όταν η Κύπρος απέκτησε την ανεξαρτησία της η Αμμόχωστος υπήρξε ο πνεύμονας της κυπριακής οικονομίας. Από τότε χιλιάδες τουρίστες πηγαινοέρχονταν κάθε χρόνο και απολάμβαναν τις χρυσές αμμουδιές της και το άρωμα των λεμονανθών της.

Η Αμμόχωστος, πριν από το 1974, έσφυζε από ζωή. Οι άνθρωποι της αναπτύσσονταν επαγγελματικά, κοινωνικά και προπάντων πολιτιστικά. Κτίρια, δρόμοι και άλλα έργα που εξυπηρετούσαν το κοινό συμφέρον, από σχέδια γίνονταν έργα, διευκολύνοντας τους κατοίκους της πόλης, τους τουρίστες και τους επισκέπτες. Η χρυσή αμμουδιά της σε συνδυασμό με τη φιλοξενία των κατοίκων της, την έκαναν γνωστή σε όλη την Ευρώ-

Εδώ είναι μια πόλη, θάλασσα και φώς. Εδώ αφήσαμε τα δώδεκά μας χρόνια, τότε που τρέχαμε ξυπόλητοι στην αμμουδιά τότε που ρίχναμε τα δίχτυα των ονείρων. Εδώ είναι μια θάλασσα - γυαλί για να βλέπεις τις ραβδώσεις της δικής σου Ψυχής, μια και των άλλων (...)"
(Κλαίρη Αγγελίδου - Νόστιμον Ήμαρ)

πη και όχι μόνο και χιλιάδες τουρίστες κατέκλυζαν την πόλη κάθε χρόνο.

Η Αμμόχωστος ήταν μια πόλη πεντακάθαρη. Η θάλασσα και τα μνημεία της γίνονταν πόλος έλξης για πολλούς που ήθελαν να απολαύσουν τις ομορφιές της.

Πολυτελή ξενοδοχεία, εστιατόρια, καταστήματα, πολυκατοικίες έδιναν στην πόλη μια ευρωπαϊκή όψη. Η Αμμόχωστος αναπτυσσόταν ραγδαία κατά μήκος των νοτιοανατολικών ακτών της Κύπρου.

Στην Αμμόχωστο βρίσκονταν αρκετές

εκκλησίες και οι περισσότερες ήταν μεσαιωνικές. Μέχρι το 1974 όπου έγινε η εισβολή λειτουργούσαν στις ομώνυμες ενορίες της πόλης οι εκκλησίες του Αγίου Ιωάννη, του Αγίου Νικολάου, της Αγίας Ζώνης, της Αγίας Τριάδας και του Τιμίου Σταυρού. Επίσης, στο Κάτω Βαρώσι βρίσκονται οι εκκλησίες της Αγίας Αικατερίνης, της Αγίας Παρασκευής και της Παναγίας της Χρυσοσπηλιώτισσας. Δίπλα από την εκκλησία της Παναγίας της Χρυσοσπηλιώτισσας ήταν σκαμμένη η παλιά εκκλησία. Στον Άγιο Λουκά υπήρχε ομώνυμη

εκκλησία και μικτό εκκλησάκι του Αγίου Παντελεήμονα. Τέλος, στον Άγιο Μέμνονα υπήρχε ομώνυμη εκκλησία. Αξιοσημείωτο είναι το ότι η Αμμόχωστος είχε γυμνάσια με πνευματική παράδοση, όπως το Λύκειο Ελληνίδων, το Γυμνάσιο Θηλέων, το Α΄ Γυμνάσιο Αρρένων κ.α. Ακόμη διέθετε Δημοτική Βιβλιοθήκη και Δημοτική Πινακοθήκη.

Η πόλη της Αμμοχώστου είχε παράδοση στον εκπαιδευτικό τομέα. Μέχρι και το 1974 λειτουργούσαν στην Αμμόχωστο νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, δημόσιες και ιδιωτικές σχολές και για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες λειτουργούσε η Σχολή του Αποστόλου Βαρνάβα.

Η πνευματική ακτινοβολία της πόλης σημαδεύτηκε από την επίσκεψη του Ελύτη και Σεφέρη που έμειναν για ένα χρονικό διάστημα στο αρχοντικό του Ευαγγέλου Λουΐζου και από το γεγονός ότι έζησε και δημιούργησε εκεί το έργο του ο σπουδαίος ζωγράφος Γεωργίου.

Πολλοί ποιητές, πεζογράφοι, μουσικοί, ζωγράφοι έζησαν στην πόλη της Αμμοχώστου και δημιούργησαν αξιόλογο έργο.

Διαλέξεις, ομιλίες, συζητήσεις, εθνικοί γιορτασμοί είχαν την τιμητική τους στην Αμμόχωστο. Το πιο σημαντικό γεγονός ήταν η ίδρυση του «Επιστημονικού και Φιλολογικού

Συλλόγου Αμμοχώστου ΕΦΣΑ», το 1960 από τον Δρα Κυριάκο Χατζηγιάννου. Διαπρεπείς λογοτέχνες και επιστήμονες ακούστηκαν στο βήμα του ΕΦΣΑ. Επίσης δίνονταν παραστάσεις αρχαίων τραγωδιών.

Στην Αμμόχωστο εκδίδονταν επίσης και η εφημερίδες με πολιτικό σατιρικό και φιλολογικό περιεχόμενο.

Η Αμμόχωστος πρωτοπορούσε επίσης και στον αθλητικό τομέα. Το 1903 ιδρύθηκε ο Αθλητικός Σύλλογος Ευαγόρας όπου από τις τάξεις του βγήκαν παγκυπριόνικες, πανελληνιονικές. Το 1911, ιδρύθηκε το Σωματείο Ανόρθωση το οποίο ανέπτυξε πλούσια δράση στον αθλητικό, στον πολιτιστικό και στον εθνικό τομέα. Το 1948 ιδρύθηκε η Νέα Σαλαμίνα και το 1960 ο Ναυτικός Όμιλος Αμμοχώστου.

Σε λιγότερο από 100 χρόνια η Αμμόχωστος έγινε μια μοντέρα και ευημερούσα πόλη των 40.000 κατοίκων. Στην οικονομική πρόοδο της πόλης βοήθησαν η καλλιέργεια των εσπεριδοειδών, η πλούσια ενδοχώρα, το λιμάνι, η βιομηχανία και ο τουρισμός. Το ήπιο κλίμα της Αμμοχώστου ευνοούσε την καλλιέργεια των εσπεριδοειδών και κυρίως της πορτοκαλιάς.

Η Αμμόχωστος ασκούσε μεγάλη οικονομική επιρροή σε μια περιοχή που βρισκόταν σε ακτίνα 18 μιλίων από την πόλη. Ο πληθυσμός της

περιοχής αυτής ανερχόταν σε 55.000 άτομα. Η παραγωγή λαχανικών στα Κοκκινοχώρια και η μεγάλη επέκταση της πατατοκαλλιέργειας συνέβαλαν στη συνέχιση της ανάπτυξης της Αμμοχώστου. Η Μεσαορία αποτελούσε τον κυριότερο σιτοβολώνα της Κύπρου. Μετά το 1960 στην περιοχή ήταν ευνοϊκές και οι συνθήκες για την ανάπτυξη και της κτηνοτροφίας. Η βιομηχανική παραγωγή της Αμμοχώστου αναπτύχθηκε ραγδαία και στο σύνολο της ανερχόταν στο 9.5%

Αναμφισβήτητα όμως εκείνο που ξεχώριζε στην Αμμόχωστο ήταν το μοντέρνο λιμάνι της το οποίο κατασκευάστηκε το 1965. Από το λιμάνι της πόλης γινόταν το 88% των εισαγωγών και το 74% των εξαγωγών. Μεγάλος αριθμός ναυτιλιακών και εκτελωνιστικών γραφείων δημιούργησε ευκαιρίες απασχόλησης.

Οι τουρίστες απολάμβαναν την κάθε φυσική και αρχαιολογική ομορφιά της. Τα πρωινά πλημμύριζαν τις παραλίες και τα απογεύματα έκαναν τις βόλτες τους στο Κάτω Βαρώσι και στον Άγιο Λουκά βλέποντας τις χιλιάδες πορτοκαλιές και θαυμάζοντας τους γραφικούς ανεμόμυλους. Οι μεγαλοπρεπείς εκκλησίες και οι διάφοροι αρχαιολογικοί χώροι έδιναν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα στους τουρίστες για την ελληνικότητα

αυτού του τόπου. Μέχρι το 1974 στην Αμμόχωστο ήταν συγκεντρωμένες 10.331 τουριστικές κλίνες, αριθμός που κάλυπτε το 57% του συνόλου.

Έτσι, υπήρχαν πολλές δουλειές και ευκαιρίες για απασχόληση πράγμα που συντελούσε στην ουσιαστική άνοδο του βιοτικού επιπέδου.

Ο Χρόνος... σταμάτησε

Ο χρόνος όμως σταμάτησε εκείνο το φοβερό καλοκαίρι... Η δεύτερη τουρκική εισβολή ήλθε να ανακόψει τον καλπασμό αυτό και την αστική επέκταση της Αμμοχώστου. Ο Τούρκος κατακτητής έσπειρε την καταστροφή την ερήμωση και μετέτρεψε την Αμμόχωστο σε πόλη-φάντασμα. Οι δρόμοι, που ήταν κάποτε γεμάτοι με κόσμο και αυτοκίνητα, τώρα είναι έρημοι, και χορταριασμένοι. Τα σπίτια, άλλα καταστρεμμένα από τους βομβαρδισμούς των Τούρκων και άλλα κατοικημένα από τους έποικους, δεν έχουν τη ζωντάνια που είχαν πριν. Οι μεσαιωνικές εκκλησίες, λεηλατημένες, έχουν να λειτουργήσουν εδώ και 28 χρόνια.

Η Αμμόχωστος, βουβή και έρημη, περιμένει τη μέρα που θα φύγουν οι κατακτητές και όλοι εμείς θα τρέξουμε πάλι κοντά της να της ξαναδώσουμε ζωή....